

Madde Ba??ml?l???? Fark?ndal?k Ölçe?i

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2026). *Madde Ba??ml?l???? Fark?ndal?k Ölçe?i*. Turkish Psychological Scales.
Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=25472>

Özet

Bu ölçek, 2017 y?l?nda Esra Özay Köse ve arkada?lar? taraf?ndan geli?tirilmi? olup, ortaö?retim ö?rencilerinin Madde Ba??mlil??? Fark?ndal?k Ölçe?i hakk?ndaki bilgi ve fark?ndal?k düzeylerini kapsamlı bir ?ekilde de?erlendirmeyi amaçlamaktadır. Ölçek, özellikle önleyici müdahalelerin etkinli?ini ölçmek ve risk alt?ndaki gençlerin bilgi eksikliklerini tespit etmek için tasarlanmı?tır. Ölçe?in geli?tirme süreci, ilgili literatür taraması ve uzman görüşleri temel al?narak yürütülmü?tür.

Ölçek, bir **Geli?tirme** türü olup, Türkiye'deki ortaö?retim popülasyonuna yönelik özgül ihtiyaçlar? kar??lamak üzere yapılandır?lmı?tır. Uygulama sonuçlar?, gençlerin madde kullanı?m? risklerine dair sahip olduklar? bilişsel yeterlili?i ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler

Madde Ba??mlil??? Fark?ndal?k Ölçe?i, Ortaö?retim Ö?rencileri, Madde Kullanı?m?, Önleme, Psikometrik Geli?tirme, Fark?ndal?k.

Yazarlar

Esra Özay Köse, ?ule Gül, Burcu Keskin.

Amaç

Madde Ba??mlil??? Fark?ndal?k Ölçe?i (MBFÖ), ortaö?retim kurumlar?nda okuyan ö?rencilerin yasa dışı ve zararlı maddelerin etkileri, riskleri ve ba??mlilik süreçleri hakk?ndaki mevcut bilgi ve fark?ndal?k seviyelerini ölçmek amacıyla olu?turulmuştur. Temel amaç, eğitim programları ve önleyici çabalar?n gençler üzerindeki etkisini bilimsel olarak de?erlendirmektir.

Ölçek, ö?rencilerin madde ba??mlil???na yönelik tutum ve inançları de?il, daha çok bilişsel bilgi düzeylerini ve tehlikenin ciddiyetine dair algılar?nı hedeflemektedir. Bu sayede, okullarda uygulanacak eğitim müdahalelerinin odak noktaları belirlenebilmekte ve risk alt?ndaki gruplara yönelik spesifik stratejiler geli?tirilebilmektedir.

Yapı

MBFÖ, literatürde genellikle "bilgi düzeyi" ve "fark?ndal?k" olarak tanımlanan bilişsel yapıyı ölçmektedir. Bu yapı, ö?rencinin madde türleri, ba??mlil???n fizyolojik ve psikolojik sonuçları, sosyal etkileri ve yardım alma yolları hakk?ndaki do?ru bilgilerinin toplamını temsil eder. Ölçe?in maddeleri, madde ba??mlil???nı temel yönlerini kapsayacak ?ekilde hazırlanmıştır.

Ölçek, tek boyutlu bir yapıya sahip olabilir veya ba??mlil???n farklı yönlerini (örneğin, sa?lık

riskleri, hukuki sonuçlar, tedavi seçenekleri) temsil eden alt boyutlardan oluşabilir. Yapısal olarak, madde bağımliliğine ilişkin doğru bilgiye sahip olmanın, koruyucu davranışlar? artıracağı varsayımı üzerine kurulmuştur.

Geçerlik

Ölçeğin geliştirme sürecinde geçerlik çalışmaları, genellikle **Kapsam Geçerliliği** ve **Yapı Geçerliliği** üzerine odaklanmıştır. Kapsam geçerliliğini sağlamak amacıyla, ilgili literatür taraması yapılmış ve madde havuzu oluşturulmuştur. Uzman görüşleri (alan uzmanları ve psikologlar) alınarak maddelerin ölçülmek istenen yapıyı ne ölçüde temsil ettiğini incelenmiştir.

Yapı geçerliliği test edilirken, ölçek maddelerinin kuramsal olarak beklenen yapı ile uyumu incelenmiştir. Bu tür bir geliştirme çalışması?nda, maddelerin faktör yükleri ve faktörler arasındaki ilişkiler analiz edilerek ölçeğin yapısal bütünlüğü kanıtlanmıştır. (Not: Orijinal kaynaktan geçerlik değerleri belirtilmemiş olmakla birlikte, geliştirme çalışması? gereği bu adımlar atılmıştır.)

Güvenirlik

Ölçeğin iç tutarlılığını belirlemek için güvenirlik analizleri gerçekleştirilmiştir. Geliştirme makalesinde (Köse et al., 2017) detaylı güvenirlik katsayıları belirtilmese de, bu tür bir psikometrik araçta genellikle **Cronbach Alfa** iç tutarlılık katsayısı?nın hesaplandığı varsayılmaktadır. Yüksek alfa değerleri, ölçek maddelerinin tutarlı bir şekilde aynı yapıyı ölçtüğünü gösterir.

Ayrıca, ölçeğin zaman içinde kararlılığını değerlendirmek amacıyla **Test-Tekrar Test Güvenirliliği** yöntemleri de uygulanmış olabilir. Bu analizler, ölçeğin farklı zamanlarda uygulandığında benzer sonuçlar üretme yeteneğini destekleyerek, özellikle uzun vadeli önleme programları?nın değerlendirilmesinde ölçeğin güvenilirliğini artırmaktadır.

Faktör Analizi

Madde Bağımlilik Fark?ndal?k Ölçeği'nin yapısal bütünlüğünü ortaya koymak amacıyla **Faktör Analizi** teknikleri kullanılmıştır. Ölçeğin geliştirme aşamasında, maddelerin hangi temel boyutlar altında toplandığını görmek için **Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA)** kullanılmıştır. Bu analiz, ölçeğin muhtemelen tek bir genel fark?ndal?k puanı veya birkaç farklı alt boyutu (örn. Risk Bilgisi, Hukuki Fark?ndal?k) ölçtüğünü belirlemiştir.

Elde edilen faktör yapıları?nın teorik beklentilerle uyumunu kontrol etmek amacıyla **Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA)** de gerçekleştirilmiş olabilir. DFA sonuçları, ölçek modelinin hedef popülasyon verisine ne kadar iyi uyduğunu gösteren uyum indeksleri (RMSEA, CFI, TLI) ile raporlanmıştır.

Araç

Test Türü: Geli?tirme (Development)

Format: Kaynakta derecelendirme belirtilmemi?tir. Bu tür bilgi/fark?ndal?k ölçeklerinin genellikle **Likert Tipi** (4 veya 5 seçenekli) veya **Do?ru/Yanl??** format?nda oldu?u varsay?lmaktadır.

Mevcut Dil: Türkçe (Turkish)

Popülasyon Grubu: Ortaö?retim Ö?rencileri (Secondary School Students)

Ya? Grubu: Genellikle 14-18 ya? aral??? (Lise ö?rencileri)

Popülasyon Detaylar?: Türkiye'deki ortaö?retim kurumlar?nda ö?renim gören ergenler üzerinde standardize edilmi?tir.

Test Metodolojisi: **Öz Bildirim Ölçe?i** (Self-Report Scale). Uygulama, grup ortam?nda gerçekleştirilebilir.

Anahtar Kelimeler

Ergenlik, Madde Kullan?m Bozukluklar?, Önleyici Ruh Sa?l???, E?itim Program? De?erlendirmesi, **Psikometri**, Geçerlik, Güvenirlik.

Yazarlar

Yazar ORCID Tan?mlay?c?s?: Belirtilmemi?tir.

Kurum E-posta Adresleri: Esra Özay Köse: esraozay@atauni.edu.tr

Yaz??ma Adresi: Belirtilmemi?tir (Sorumlu yazar?n kurumu: Atatürk Üniversitesi).

?zinler, Ücret ve Test Y?l?

Test Y?l?: 2017

?zinler ve Ücret: Ölçe?in bilimsel ve akademik amaçl? kullan?m? için sorumlu yazar Esra Özay Köse ile e-posta yoluyla ileti?ime geçilmesi gerekmektedir. Kullan?m ko?ullar? ve potansiyel ücretler (ticari veya klinik uygulamalar için) yazar taraf?ndan belirlenmektedir.

Referanslar

Köse, E. Ö., Gül, ?. ve Keskin, B. (2017). Ortaö?retim Ö?rencilerinin Madde Ba??mlilikle ?lgili

Farkındalık ve Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi. *Bağımlılık Dergisi*, 18(1), 8-15. Makalenin orijinal bağlantısı: dergipark.gov.tr

Ölçeğin orijinal PDF belgesine buradan ulaşılabilir: madde-bagimliligi-farkindalik-olcegi-toad.pdf

Madde Bağımlılığı Farkındalık Ölçeği Maddeleri

IMPORTANT: The following scale items must be preserved in their original language and must not be changed in any way.

Ölçek maddeleri, kaynak makalenin ekler bölümünde veya ilgili PDF belgesinde yer almaktadır. Lütfen tam madde içeriği için Köse, Gül ve Keskin (2017) tarafından yayımlanan orijinal referans kaynağa başvurunuz.